PQ6YCH

16. दीपावलिः

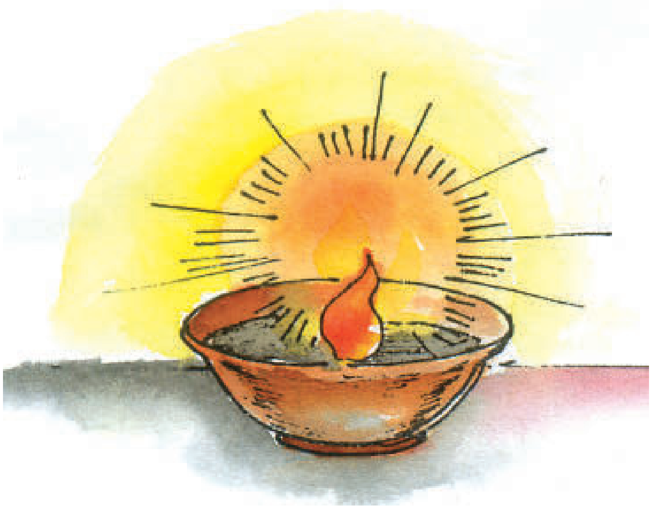

अस्माकं देशस्य नाम भारतवर्षः । एतस्मिन् देशे बहवः धर्मावलम्बिनः निवसन्ति । अतः अत्र अनेके उत्सवाः आयोज्यन्ते । एतेषु उत्सवेषु दीपावलिः अपि विशिष्टः महोत्सवः । अस्य नाममात्रेण अपि जनानां मनसि आनन्दस्य सञ्चारः भवति । यदा श्रीरामः रावणं जित्वा चतुर्दशवर्षस्य वनवासानन्तरम् अयोध्याम् आगच्छत् तदा सर्वेऽपि जनाः सोत्साहेन नगरीं सुसज्जिताम् अकुर्वन् । ते च दीपानां पंक्तिभिः श्री रामस्य स्वागताय परमानन्द-प्रदर्शनम् अकुर्वन् । जनाः एनम् उत्सवं कार्तिक मासस्य अमावस्यायां तिथौ मन्यन्ते । एवम् अयम् उत्सवः प्रतिवर्षं सम्पूर्णभारतवर्षे सोत्साहं समायोज्यते ।

इदानीं भारतीयाः दीपावल्याः पूर्वमेव स्वगृहाणि स्वच्छानि सुधाधौतानि च कारयन्ति।

गृहेषु जीर्णानां वस्तूनां स्थाने नवानि वस्तूनि आनीयन्ते । चित्रैः मूर्तिभिः च गृहाणि सुसज्जितानि क्रियन्ते । मिष्टान्नविक्रेतारः नवनवैः मिष्टान्नैः पण्यालयानि सुसज्जितानि कुर्वन्ति । विपणिषु जनानां महती गतागतिः भवति, महत् कोलाहलं च भवति ।

दीपावल्यां जनाः नूतनानि वसनानि धारयन्ति । ते पण्यवीथिकासु गत्वा बहुविधानि वस्तूनि क्रीणन्ति । ते मिष्टान्नानि क्रीत्वा इष्टमित्रेषु वितरन्ति । ते नानाविधानि विस्फोटकानि विस्फोटयन्ति । जनाः लक्ष्मीं पूजयित्वा मिष्टान्नानि खादन्ति । अयं उत्सवः भारतीयैः बहुउत्साहेन आयोज्यते। केचन् जनाः दीपावल्याः रात्रौ द्यूतक्रीडां कुर्वन्ति, मद्यपानम् अपि कुर्वन्ति तथा अनर्गलं व्यवहरन्ति एतत् तु न युक्तम् ।

एषः महोत्सवः आनन्दोत्सवः च । कुत्सितकर्माणि परित्यज्य सर्वैः श्रद्धया आनन्देन च आयोजनीयः ।

शब्दार्थाः

एतस्मिन्	-	इसमें
आयोज्यन्ते	-	मनाते हैं
उत्सवेषु	-	त्यौहारों में
विशिष्टः	-	विशेष
सञ्चारः	-	प्रवेश, पहुंच
जित्वा	-	जीतकर
चतुर्दशवर्षस्य	-	चौदह वर्ष का
वनवासान्तरम्	-	जंगल में वास के बाद
आगच्छत्	-	आये
सुसज्जिताम्	-	सजाने का काम
अकुर्वन्	-	किये
अमावस्यायाः	-	(कृष्ण पक्ष की पंद्रहवीं तिथि)अमावस्या में
सुधाधौतानि	-	सफाई, लिपाई, पोताई
जीर्णानाम्	-	पुराने (जीर्णो का)
आनीयन्ते	-	लातेहैं
नवनवैः	-	नए-नए
पण्यालयानि	-	दुकानों (बाजारों) को
विपणिषु	-	दुकानोंमें
महती	-	बड़ी
गता-गतिः	-	आना-जाना
कोलाहलम्	-	शोरगुल
वसनानि	-	कपड़ों को
पण्यवीथिकासु	-	बाजार की गलियों में
क्रीत्वा	-	खरीदकर
विस्फोटकानि	-	फटाकों को
द्यूतक्रीडाम्	-	जुआ
मद्यपानम्	-	शराब पीना
अनर्गलम्	-	व्यर्थ
युक्तम्	-	उचित
कुत्सितानि	-	खराब
आयोजनीयः	-	मनाया जाना चाहिये

अभ्यासः

1. निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर संस्कृत भाषा में दीजिए-

1. अस्य देशस्य नाम किम् ?
2. दीपावलिः कस्मात् कारणात् मन्यते ?
3. दीपावलिः कस्यां तिथौ दिवसे भवति ?
4. जनाः गृहेषु किं-किं कार्यं कुर्वन्ति ?
5. जनाः कार्तिक मासस्य अमावस्यायां तिथौ कस्य पूजनं कुर्वन्ति?

2. रिक्त स्थानों की पूर्ति कीजिए-

1. हरिः मिष्टान्नं .... ।
2. जनाः नूतनानि वसनानि .... ।
3. बहुधा जनाः विस्फोटकानि ....।
4. केचन जनाः .... कुर्वन्ति ।
5. रामः रावणं जित्वा अयोध्यां .... ।

3. निम्न शब्दों से धातु और प्रत्यय पृथक कीजिए-

जित्वा
गत्वा
क्रीत्वा
पूजयित्वा
नीत्वा ।

4. निम्नलिखित शब्दों का उपयोग कर वाक्य बनाइए-

अत्र
कोलाहलम्
विपणिषु
केचन्
तदा ।

PQFUEA